

ความสำคัญของปัญหา

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในเอเชียมีความก้าวหน้าอย่างน่าสังเกตุในเรื่องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ในชนบท และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา มีการพัฒนาชนบททางด้านการขนส่ง ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบชลประทาน และบริการบ้านพักที่อยู่อาศัยให้ ๆ ทันสมัย หากจะดูจากสิ่งเหล่านี้ อาจสรุปได้ว่า มีการพัฒนาเข้าสู่ขั้นการออกเดินทาง (Take Off) ของการพัฒนาแล้ว แม้รายได้ต่อหัวของประชากรจะเพิ่มขึ้นก็ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างน่าพิศมใจ แต่ความจริงอย่างหนึ่งที่ปรากฏก็คือ คนจนยิ่งจนลง คนรวยยิ่งรวยมากขึ้น ไม่มีการกระจายรายได้แก่ประชากรใด ความยากจน การไร้ที่ดินทำกิน และการว่างงาน ยังคงมีอยู่อย่างกว้างขวาง¹ เมื่อกลับมาดูสภาพความเป็นจริงในสังคมไทยทุกวันนี้ อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนามีส่วนทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกันนี้ ดังจะเห็นได้จากการกล่าวถึงและหลักฐานต่าง ๆ มากมาย เช่น

การพัฒนาชนบทในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 - 4
กล่าวได้ว่าผลของการพัฒนายังไม่กระจายสู่ประชาชน
ที่ยากจนในชนบทอย่างทั่วถึง ที่ประจักษ์อย่างชัดเจน
ก็คือประชาชนในชนบทของแต่ละชุมชนเป็นจำนวนไม่น้อย
ยังคงเผชิญอยู่กับปัญหาขั้นพื้นฐานที่เป็นต้นเหตุและ
รากเหง้าของความยากจนอยู่ โดยมิได้รับการแก้ไข
ในรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม ปัญหาขั้นพื้นฐานดังกล่าว
ก็คือ ภาวะการขาดแคลนอาหาร การกิน การบริโภค
ไข่ม่ม มีสุขภาพอนามัยที่เสื่อมโทรมและคอยใน
ความรู้ความสามารถและการศึกษา ปัญหาทั้งหมด

ถึงกลาวนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ปิดกั้นโอกาสประชาชนที่
ยากจนในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัวหรือชุมชน
ให้ดีขึ้น สภาพดังกล่าวมาเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบาย
การพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมาจนแผนพัฒนาฯ ฉบับ
ที่ 5 ²

และอีกตอนหนึ่งในแนวเดียวกันคือ

... ผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ปรากฏว่า แม้
ประเทศโดยรวมจะมีความเจริญก้าวหน้าใน
หลาย ๆ ทาง เช่น คิวเมืองแผ่ขยาย ถนน
หนทาง ไฟฟ้า เชื้อนชลประทาน โรงเรียน
โรงพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย รายได้ประชาชาติ
และรายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้นกว่าสิบ
ประชาชนในเมืองบุรีระนั้นก็ มีเครื่องใช้เครื่องใช้
อำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่อย่าง
มากมาย ไม่แพ้ประชาชนในประเทศที่เจริญแล้ว
ก็ตาม แต่ชาวชนบทส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้รับประโยชน์
จากผลพวงของการพัฒนาประเทศดังกล่าว
และยังจมอยู่ในปลักของความยากจนเหมือนเดิม
หรือยิ่งกว่าเดิม ³

อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้เป็นที่เข้าใจและยอมรับกันโดยทั่วไปว่า หลัง
จากรัฐบาลได้ใช้แผนเป็นแนวทางในการพัฒนาประมาณ 20 ปี (แผนฉบับที่
1 - 4) ⁴ ซึ่งมีหลักการและนโยบายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และ
สามารถทำได้ผลค่อนข้างน่าพอใจ แต่มีได้มีการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนา
อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อันส่งผลให้คนจนยิ่งจนลง คนรวยยิ่งรวยมากขึ้น ⁴
นอกจากนี้ยังเป็นทวีพาทษวิจารณ์อย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการและนักศึกษา

โดยใช้ส่วนวโหนกรต่าง ๆ กัน เช่น มีความเจริญเติบโตไปพัฒนา ก็ความ
ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา หรือการพัฒนาความถอยพัฒนาก็ ยิ่งพัฒนาเท่าใดก็ยิ่งทำให้เกิด
ความถอยพัฒนามากขึ้น เป็นต้น ถ้ากล่าวเหล่านี้ยังคงมีการพูดและเขียนกันอยู่
ซึ่งจะพบได้ในการอภิปรายสัมมนา และการเขียนบทความ วิทยานิพนธ์ และหนังสือ
โดยทั่วไป ไปจนถึงปัจจุบันนี้ แม้ว่าเราจะมีการทบทวน ปรับปรุงแก้ไขในนโยบาย
หลักการ และวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาแล้ว เป็นเวลายาวนานพอสมควรก็ตาม
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนพัฒนาชนบทยากจน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5

ที่สำคัญยิ่งยวดก็คือ ผู้บริหารมีข้อเสียดำเนินการพัฒนาที่มี
ประสมการอย่างมากยังคงกล่าวถึงปัญหาในทำนองเดียวกันนี้ ในช่วงเวลาใกล้ ๆ กัน
กับผู้วิจัยกำลังสงสัยอยู่ดังนี้

....แม้กระทั่งมีได้หลักประกันโลกที่จะรับรอง
ได้ว่า แนวทางใหม่ในการพัฒนาชนบทที่บรรจุไว้ใน
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 นี้จะ
ช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนได้อย่างไร
แท้จริง งบประมาณที่ทุ่มเทลงไปในการพัฒนาชนบท
ก็ยังเป็นการสร้างและซ่อมถนน แหล่งน้ำ ไฟฟ้า
โรงเรียน สถานอนามัย ในขณะที่คนจนที่ขาดแคลน
นี้ทำกิน หรือมีที่ทำกินไม่พอเพียงก็คงยากจนเหมือน
เดิม และพืชผลที่ผลิตได้ก็ยังคงมีราคาต่ำเหมือนเดิม
อย่างไรก็ตาม การขยายถนน และไฟฟ้า ฯลฯ
ไปยังหมู่บ้านที่รกร้างกันดาร ทางไกลอาจจะช่วยให้ผู้นำ
ท้องถิ่นหรือเกษตรกร ส่วนน้อยที่มีฐานะก็มีชีวิต
ความเป็นอยู่สุขสบายขึ้นกว่าเดิม แต่ถนนและ
ไฟฟ้า ฯลฯ เหล่านี้อาจไม่มีความหมายมากนักกับ

ชีวิตความเป็นอยู่กับชาวชนบทที่ยากจนทั่วไทยเพราะ
ขาดแคลนที่ทำกิน

อนึ่ง การกำหนดพื้นที่เป้าหมายมีประโยชน์
สำคัญ ความสำคัญอยู่ที่ว่าบุคคล เป้าหมายใดแก่คนจน
การให้ความช่วยเหลือพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ผลพวงของ
การพัฒนาอาจไม่ถึงมือคนจนในพื้นที่ก็ได้ จากประสบการณ์
ที่ผ่านมา ผู้ที่ได้อะไรประโยชน์จากพัฒนาชนบทเป็นส่วน
ใหญ่ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นที่เห็นแก่ตัวและเจ้าหน้าที่
ทุจริต อันเป็นประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การวางโครงการ
ที่จะแก้ไขความยากจนให้ถูกต้อง 5

จากปัญหาที่เคยกล่าวถึงกันมาก่อน และยังคงมีการกล่าวถึงกันอยู่ใน
ปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง ความยากจน ไร้งานทำ ไร้ที่ดินทำกิน
ของชาวชนบท และทำให้การโยกย้ายอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ ในที่สุดก็
ทำให้ชุมชนเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพฯ มีประชากรเพิ่มขึ้น พร้อม ๆ กับปัญหาอีก
มากมาย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความอยากจะรู้ว่า แผนพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งฉบับที่ 5
ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วในหมู่บ้าน มีลักษณะ ขอบเขตและส่วนประกอบอย่างไร ?
สอดคล้องสนองตอบความต้องการหรือช่วยแก้ปัญหาให้ประชาชนเป้าหมายได้มากน้อย
ประการใด ? และการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นส่งผลแก่ประชาชนอย่างไรบ้าง ?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากความสำคัญของปัญหา จึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้.-

1. เพื่อศึกษาถึงโครงการ และความสัมพันธ์ของโครงการ ที่มีต่อวัตถุประสงค์หลักและนโยบายการพัฒนา
2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการ ของประชาชน

(3) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบหรือผลที่ตามมาของการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นกับประชาชนทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและมีได้ เป็นกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะ อยู่ภายในหรือนอกหมู่บ้านนั้น

เหตุผลที่ทำการศึกษาเป็นกรณี

เหตุที่ทำการศึกษาเรื่องนี้เป็นกรณีหรือศึกษาเพียงหมู่บ้านเดียว เพราะปัญหา ของการวิจัยมีลักษณะกว้างและครอบคลุมซึ่งน่าจะมีสาเหตุอันเป็นที่มาของปัญหาหลาย ๆ อย่าง ทั้งมีแหล่งที่ทำให้เกิดปัญหาหลายระดับ อาจจะเริ่มแต่การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์หลัก การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การประเมินผล และลักษณะต่าง ๆ ของ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการวิจัยนี้จึงถือว่าเป็นการสำรวจเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาว่ามี อะไรบ้าง อันจะนำไปสู่การวิจัยที่เฉพาะลึกซึ้งในอนาคตต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ในเรื่องขอบเขตของการศึกษานั้น เนื่องจากการศึกษาเพียงหมู่บ้าน เดียวคือ หมู่บ้านหนองตาไก้ ตำบลสาละโว้ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื้อหาของ การศึกษาจะเกี่ยวกับลักษณะทั่ว ๆ ไปของหมู่บ้าน กล่าวคือสภาพทางภูมิศาสตร์ และบาง ส่วนในเรื่องครอบครัว ประชากร อาชีพ และการดำรงชีวิตของประชาชน รวมถึงปัญหา และความต้องการของประชาชน โครงการพัฒนาทั้งของรัฐบาลและองค์การอื่น ๆ ที่นำไปดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านนี้ว่ามีโครงการอะไรบ้างที่ทำเสร็จสิ้นแล้ว และกำลังดำเนินการอยู่ โครงการเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับอะไรบ้าง เมื่อปฏิบัติเสร็จแล้วมีผล และผลกระทบอะไรบ้างที่เกิดกับประชาชนในหมู่บ้าน และอาจจะ เกิดขึ้นในอนาคต

ผู้อ่านบางคนอาจคิดว่าเรื่องที่วิจัยนี้เป็นเรื่องเก่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ไม่มี ความสำคัญและประโยชน์อะไรที่จะต้องทำการวิจัย จริงอยู่แม้จะเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว แต่ปัญหาต่าง ๆ อันเป็นจุดเริ่มต้นของแผนนี้ยังคงปรากฏอยู่และอาจมีมากกว่า

เค็มค้าย นั่นคือความยากจน และการศึกษาในลักษณะนี้จำเป็นต้องกระทำเมื่อแผน
ได้ดำเนินการผ่านไปแล้ว จึงจะรู้ว่าผลกระทบจะมีอะไรบ้าง

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีเพียงหมู่บ้านแห่งเดียว ดังนั้น
ผลของการวิจัยที่ค้นพบหรือได้มาจึงคงนำไปใช้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ไม่ได้เพราะอาจมีความ
แตกต่างกันออกไปในหลาย ๆ ด้าน ผลการวิจัยนี้จึงเป็นข้อสังเกตที่จะนำไปศึกษาวิจัย
ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางต่อไปในอนาคต

วิธีการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาถึงโครงการและผลกระทบของโครงการทั้งของ
รัฐบาลและองค์กรอื่น ๆ ที่นำไปดำเนินการในหมู่บ้านเคียว ข้อมูลที่ต้องการศึกษา
จึงมีอยู่ทั้งทาง เอกสารในห้องสมุดและจากประชากรในหมู่บ้าน สำหรับข้อมูลที่จะได้
จากประชากร ของหมู่บ้านนั้นจะใช้วิธีการ สัมภาษณ์เป็นหลัก และประกอบด้วยการ
สังเกต ดังนั้นข้อมูลใดที่ไม่สามารถสังเกตได้จะทำการ สัมภาษณ์โดยมีแบบฟอร์มการ
สัมภาษณ์

ในแบบฟอร์มการ สัมภาษณ์นั้นประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ เริ่มด้วย
ข้อมูลทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของประชากร ปัญหาและความต้องการ และความ
เห็นเกี่ยวกับผลและผลกระทบของโครงการ ส่วนข้อมูลที่เหลือจะได้จากการสังเกต

ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งได้จากการศึกษารวบรวมจากเอกสารทั้งในห้องสมุด
และข้อมูลของหน่วยงานและองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับงานพัฒนาชนบท

การเลือกหมู่บ้านและประชากร

ในการคัดเลือกหมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางไว้ตั้งแต่แรกว่า จะเลือกเอาหมู่บ้านที่มีความเจริญหรือพัฒนาพอสมควร มีโครงการพัฒนาทั้งจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่นบ้าง เป็นหมู่บ้านขนาดปานกลางคือมีครอบครัวมากกว่า 150 ครอบครัว และเป็นหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัด นครราชสีมา ขอนแก่น หรืออุดรธานี และสำคัญยิ่งก็คือจะต้องเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ของแผนพัฒนาชนบทยากจน ตามแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

จากการสำรวจหมู่บ้านและความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้เลือกหมู่บ้านหนองตาไก้ ตำบลสวະถี อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่น 24 กิโลเมตร

สำหรับประชากรที่จะทำการสัมภาษณ์นั้น จะทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทน (ภรรยา) ของทุกครอบครัว นอกจากนี้อาจจะสัมภาษณ์สมาชิกภายในครอบครัวเพิ่มอีกตามความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นทั้งการเลือกหมู่บ้านและประชากรจึงมีลักษณะเพื่อประโยชน์ของการวิจัย โดยอาศัยแนวของ purposive sampling เป็นหลักในการพิจารณา

สมมติฐานของการวิจัย

1. โครงการพัฒนาที่นำไปดำเนินการในหมู่บ้านไม่เพียงพอที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์หรือผลที่คาดหวังจะได้รับของแผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจน

2. สมมติฐานเกี่ยวกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและความต้องการของประชาชน

2.1 ผู้ที่มีรายได้ไม่พอใช้มีความต้องการด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมากกว่าปัจจัยด้านอื่น

- 2.2 เพศชายได้รับและต้องการการยอมรับนับถือมากกว่าเพศหญิง
- 2.3 ผู้สูงอายุได้รับและต้องการการยอมรับนับถือมากกว่าผู้มีอายุน้อย
- 2.4 ผู้มีการศึกษาสูงได้รับและต้องการการยอมรับนับถือมากกว่าผู้มีการศึกษาค่ำ
- 2.5 ผู้มีรายได้สูงหรือพึ่งตนเองได้ ได้รับและต้องการการยอมรับนับถือมากกว่าผู้มีรายได้น้อย หรือพึ่งตนเองไม่ได้
- 2.6 ผู้มีตำแหน่งต่าง ๆ ได้รับและต้องการการยอมรับนับถือมากกว่าผู้ไม่มีตำแหน่ง

3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาภายในหมู่บ้านในทางนิเสธย่อมเกิดขึ้น

นิยามตัวแปร

ตัวแปรอิสระ

1. โครงการหมายถึงโครงการพัฒนาที่เกิดจากการวางแผนของรัฐตามความมุ่งหมายของแผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2524 - 2529)
2. ผู้มีรายได้ไม่พอใช้หมายถึง ความขาดแคลนเงินเพื่อใช้จ่ายใช้สอยในการดำรงชีพในแต่ละเดือนแต่ละปีของครอบครัว
3. เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง
4. ผู้สูงอายุหมายถึงผู้ที่มีอายุมากกว่าผู้มีอายุน้อย เป็นตัวชี้เชิงเปรียบเทียบได้ทุกระดับ เช่น กลุ่มผู้มีอายุ 26 - 35 ปี ย่อมเป็นผู้สูงอายุกว่าผู้มีอายุระหว่าง 13 - 25 ปี ซึ่งเป็นผู้มีอายุน้อย เป็นต้น
5. ผู้มีการศึกษาสูงหมายถึงผู้ที่ได้เรียนหนังสือสำเร็จการศึกษาสูงกว่าประถมต้น ส่วนผู้มีการศึกษาค่ำคือเรียนจบประถมต้นลงไป รวมทั้งไม่ได้เรียนหนังสือ

6. ผู้มีรายได้สูงมีความหมายเชิงเปรียบเทียบเช่นเดียวกับอายุ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มรายได้ของครอบครัวก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อปี มี 4 กลุ่ม ด้วยกันคือ ต่ำกว่า 2,500 บาท 2,500 - 7,000 บาท 7,001 - 16,500 บาท และสูงกว่า 16,500 บาท

ส่วนการพึ่งตนเอง หมายถึงการที่ครอบครัวของคุณสามารถดำรงชีพอยู่ได้ โดยมีปัจจัยสี่ครบถ้วน และมีรายได้พอเพียงที่จะใช้จ่ายใช้สอยหรือให้ใครมาซึ่งสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพไม่ว่าในยามปกติและยามมีปัญหา เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย โดยไม่ต้องไปหยิบยืมหรือกู้เงินจากผู้อื่น

7. ผู้มีตำแหน่ง หมายถึงบุคคลภายในหมู่บ้านที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้นำ หรือผู้มีหน้าที่ความรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ทั้งอย่างเป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน และไม่เป็นทางการ เช่น กรรมการวัด เป็นต้น ส่วนผู้ไม่มีตำแหน่งก็คือไม่ได้เป็นอะไรเลย

ตัวแปรตาม

1. วัตถุประสงค์หรือผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในลักษณะที่วัตถุประสงค์เป็นตัวระบุนุ่จะทำอะไร และเมื่อทำสิ่งนั้นแล้วผลที่เกิดขึ้นจะเป็นผลที่คาดว่าจะได้รับ เช่น จะทำการกำจัดความยากจนเป็นวัตถุประสงค์ ผลที่คาดว่าจะได้รับก็คือไม่มีความยากจน หรือคนหลุดพ้นไปจากความยากจน

2. การยอมรับนับถือ หมายถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ว่าตนได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น ๆ ภายในหมู่บ้าน

3. ความต้องการการยอมรับนับถือ หมายถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ในส่วนที่เป็นความต้องการหรือความปรารถนาที่จะให้บุคคลอื่นในหมู่บ้านยอมรับนับถือหรือเชื่อถือตน

4. ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต คือปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีพ เช่น อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย

การวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยเรื่องนี้จะคำนึงตามลำดับของประเด็นวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ กล่าวคือว่าด้วย

1. ความสอดคล้องสนองตอบของโครงการกับความมุ่งหมายของแผนพัฒนา
2. ความต้องการของประชาชน และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้าน
3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงตามโครงการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น

ในการวิเคราะห์ผลกระทบนี้ ผู้วิจัยจะเน้นเรื่องทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต และเป็นปัจจัยสำคัญตัวแรกที่จะทำให้คนยากจนหรือร่ำรวยได้ ส่วนเรื่องด้านอื่น คือสังคม การเมือง และการบริหาร จะพิจารณานำมาวิเคราะห์ประกอบเท่าที่จะมีข้อมูลทำการวิเคราะห์ได้

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์นั้นจะใช้ทั้งหลักเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะอาศัยข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความและผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาเรื่องในระดับมหภาคมาสู่จุลภาค หรือในเรื่องเดียวกันที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านอื่น ๆ แล้วจึงนำเข้าสู่การพิจารณาหมู่บ้านที่ศึกษา

ส่วนการวิเคราะห์เชิงปริมาณนั้นใช้หลักสถิติดังนี้

1. อาศัยคำร้อยละ หรือความถี่ของเรื่องที่ทำการศึกษาและวิเคราะห์ว่ามีมากน้อยเพียงใด และอาจใช้หลักการเปรียบเทียบเข้ามาช่วยด้วย
2. ค่าไคสแควร์ (chi - square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยกำหนดค่าไคสแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05
3. ค่าแครเมอร์ วี (cramer's V.) หมายถึงความมากน้อยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ถ้ามีค่ามากความสัมพันธ์จะสูง และค่าน้อยความสัมพันธ์จะต่ำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยเรื่องนี้มีดังนี้

1. ค้นพบปัญหาหรือแนวคิดบางประการที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

2. ทราบถึงโครงการต่าง ๆ ที่นำไปดำเนินการในหมู่บ้าน

3. ทราบถึงสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาภายในหมู่บ้าน

4. ทราบภูมิหลังของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ว่าเป็นมาอย่างไร

5. สิ่งที่เปลี่ยนแปลงนั้นเป็นที่พอใจของชาวบ้านเพียงใด

6. ทราบถึงผลและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงพัฒนา

7. ทำให้คิดต่อไปได้ว่าในการพัฒนานั้นควรคำนึงถึงผลกระทบในทางที่ไม่พึงประสงค์ และหาทางป้องกันด้วย

8. ทำให้ทราบและคิดได้ว่าโครงการที่จำเป็นในการแก้ปัญหาและสนองตอบวัตถุประสงค์ที่สำคัญนั้นควรมีอะไรบ้าง

ชำนาญกหอสมุด

เชิงอรรถ

1. Satish C. Jha, Rural Development in Asia : Issues and Perspectives in Asian Development Review, Vol.5, No.1 1987.
2. แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2529 หน้า 4
3. ธวัช มกราทพงศ์ แนวความคิดบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2531 หน้า 3
4. Thavan Vorathepputhipong, Planning Implementing Rural Development Program in Thailand : An Analysis of Major Problems and Prospects of the New Approach to Rural Poverty - Stricken Area Development วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม 2527 หน้า 425.
5. ธวัช มกราทพงศ์ เพิ่งอ้าง, หน้า 14 - 15.

ระดับของการพัฒนา

- แร่นแค่น
- ยากจน
- พออยู่พอกิน
- อยู่ดีกินดี
- มั่งมีศรีสุข

